

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-2-66-97>

УДК 811.161.2'37:(477):828.161.2.09

Павлушенко О.А.

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

КОНЦЕПТ «УКРАЇНА» В ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИХ КАРТИНАХ СВІТУ Т. ШЕВЧЕНКА Й В. СТУСА

Анотація. У статті викладено результати аналізу вербальної експлікації концепту Україна в індивідуально-авторських картинах світу Т. Шевченка й В. Стуса. Аналізуючи мовне вираження текстового концепту *Україна*, зроблено спробу проникнути в художні картини світу Т. Шевченка та В. Стуса, щоб розкрити світоглядні позиції поетів, віднайти в них спільні емоційно-психологічні складові. Попри належність Т. Шевченка і В. Стуса до різних суспільних формацій, зміст концепту Україна в індивідуально-авторських картинах світу обох поетів визначають спільні емоційно-образні й оцінні ознаки цього ключового для них мовно-ментального конструкту. Об'єднує обох поетів-мислителів висока оцінка історії національно-визвольних змагань й поетизація героїки звитязної боротьби у минулому, віра в духовне й патріотичне відродження нації, упевненість в історичній місії українців постати з руїн могутньої державою й відновити свою історичну славу. Т. Шевченко й В. Стус підкреслювали, що одвічними цінностями українців є миролюбність і прагнення до волі, й не полишали надії, що сила духу переможе й спонукає народ на повстання, були переконані в його успіху, що приведе до визволення та культурного розвитку України на етнічній основі.

Ключові слова: концепт, концептуальна картина світу, мовна картина світу, індивідуально-авторська картина світу, вербальна експлікація концепту.

Pavlushenko Olha

Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

THE CONCEPT «UKRAINE» IN T. SHEVCHENKO'S AND V. STUS'S INDIVIDUAL AUTHORS' WORLD VIEWS

Summary. The article represents the results of analysis of verbal explication of the concept *Ukraine* in T. Shevchenko's and V. Stus's individual authors' world views. The language world view of certain society is created by collective consciousness, which includes a worldview of each member of this society. The researches of key for collective consciousness of ethnic community linguistic and cogitative constructions in individual world views of significant in national history persons are acquiring particular importance. During the analysis of linguistic expression of the text concept *Ukraine* it was made an attempt to enter in art world views of T. Shevchenko and V. Stus for opening poets' worldview positions and finding in them common emotional and psychological components. Despite the belonging of T. Shevchenko and V. Stus to various social formations, a context of the concept *Ukraine* in their individual authors' world views was determined with common emotionally shaped and evaluative features of this key for them linguistic-mental construct. From the figurative conceptual characteristics, it is emphasized such as: *Ukraine* is mother, the association of *Ukraine* with rural landscapes, peasant hut as a symbol of native land, the hard experience of forced separation with the Motherland. The evaluative conceptual features are mainly focused on understanding the reasons for the absence of statehood and national enslavement of the Ukrainian people by the Russian monarchy and Russian Bolshevism: civil passivity, lack of national consciousness in a significant part of Ukrainians, excessive kindness. The high estimation of the history of national liberation struggles and the poetization of the hero of the victorious struggle in the past, faith in the spiritual and patriotic revival of the nation, confidence in the historic mission of Ukrainians to appear from ruins by a powerful state and to restore their historical glory are that things, which unite both poets and thinkers. T. Shevchenko and V. Stus emphasized that the eternal values of Ukrainians are peacefulness and desire for freedom, and they never abandon the hope that the power of spirit would win and encourage people to rise up, they were convinced of its success, which would lead to the liberation and cultural development of *Ukraine* on ethnic basis.

Keywords: concept, conceptual world view, language world view, the individual author world view, verbal explication of concept.

Постановка проблеми. За останні десятиріччя у вітчизняному мовознавстві потужного розвитку набули такі аспекти дослідження мови, як когнітивний та культурологічний. Об'єднавчою ідеєю обох цих напрямків є антропоцентризм, зокрема вивчення мови в її зв'язку з мислительними процесами у свідомості людини та формуванням етноментального й лінгвокультурного простору соціуму. Антропоцентричний підхід до досліджень лінгвальних одиниць реалізується через призму мовної картини світу, створеної певною спільнотою, зокрема етнічною, або окремим індивідом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Учення про мовну картину світу бере свій початок у працях В. фон Гумбольдта, О. Потебні. Ще тоді, у XIX столітті, науковці вбачали тісний взаємозв'язок між мовою й психологією всього народу та окремих його представників, оскільки через мову соціум передає індивіду свій віковий колективний досвід [1, с. 278; 4, с. 92]. Цілісну наукову теорію мовної картини світу розробив німецький дослідник Л. Вайсгербер. Певний час ці ідеї видатних мовознавців залишалися в тіні інших лінгвістичних концепцій, і тільки наприкінці XX століття світова наука про мову повер-

нулася до вивчення національної мовної картини світу як універсального ключа до духовних таїн нації, її ментальних глибин, етнокультурних підвалів.

Сьогоднішні лінгвістичні уявлення про мовну картину світу збагатили своїми дослідженнями науковці багатьох країн: американці Лакоф, Філмор, Лангакер; французи Росте, Клейбер, поляки Р. Токарський, Є. Бартмінський, А. Пайдзінська, Т. Радзівська та ін. У східнослов'янському мовознавстві деякі аспекти розвитку мовної картини світу описані в працях Ю. Апресіяна, Р. Брутяна, Н. Арутюнової, Т. Булігіної, Т. Жаботинської, Ю. Караулова, О. Кубрякової, Н. Лобур, Л. Лисиченко, В. Маслової, В. Постовалової, Є. Рахліної, Б. Серебреннікова, Ж. Соколовської, Н. Сукаленко, В. Телії, О. Урисон, Н. Шведової.

Традиційно розмежують мовну й концептуальну картини світу, хоч існує й інша думка, що, підводячи під мовну модель когнітивну базу (при цьому не ототожнюючи мову й мислення), треба говорити про мовленнєво-мисленнєву єдність [5, с. 407]. Концептуальна картина світу, створена емпіричним і чуттєвим досвідом носіїв мови, обов'язково вербалізується ними. Людина намагається всім об'єктам (реальним чи створеним її уявою) дати назви. Ці назви у процесі комунікації (якщо комунікатори користуються однією лінгвальною системою) спроможні викликати в слухача не тільки образи позначуваних ними денотатів, а й їхню оцінку, почуття, пов'язані з ними, ставлення до них. Когнітивно-емоційна інтерпретація індивідом певного фрагменту реальної дійсності, а також його вербальний знак, створений національною мовою, породжують у свідомості людини певний мовленнєво-мисленнєвий конструкт – концепт, який виступає репрезентантом фрагменту об'єктивно існуючого світу. Система відображень цього світу одержала назву концептуальна картина світу, а її вербальна об'єктивація – мовна картина світу. Обидві картини світу тісно взаємодіють і не існують окремо одна від одної. Концепти є засобами членування та інтерпретування через людське сприйняття й пізнання реальної дійсності, а лінгвальні одиниці виступають матеріальними знаками, які їх експлікують, роблять доступними для передавання від одного члена соціуму до іншого, сприйняття й засвоєння свідомістю індивіда.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Мовна картина світу певного соціуму створюється колективною свідомістю, яка вибирає в себе світобачення кожного члена спільноти. Тому лінгвоконцептологи не повинні залишати поза увагою індивідуально-авторські картини світу, які є одночасно продуктом індивідуального й суспільного мислення. Особливої ваги набувають дослідження в індивідуальних картинах світу знакових в історії нації особистостей тих мовно-мисленнєвих конструктів, які є ключовими для суспільної свідомості цієї етноспільноти.

У пропонованій студії викладено результати аналізу вербальної експлікації концепту *Україна* в індивідуально-авторських картинах світу Т. Шевченка й В. Стуса.

Серед дослідників у царині лінгвоконцептології існують різні розуміння концепту. У своє-

му дослідженні ми будемо опиратися на запропоноване В.Л. Іващенко розуміння концепту з позицій логіки, філософії, психолінгвістики, лінгвокультурології. Тому розмежовуватимемо «ментально-мовну структуру концепту» та «змістову (ціннісно-смыслову) структуру концепту». За визначенням В. Л. Іващенко, мовно-ментальна структура концепту «інтегрує в собі не лише словесно-логічне, а й наочно-образне мислення, сенсорний, моторний, емоційний досвід»; змістова структура – «фрагментарна цілісність елементарних смислів, що їх породжують ті чи інші ментально – мовні образи» [2, с. 269].

Сучасна лінгвістика тексту й когнітивна поезика розробляє поняття текстового концепту, що «характеризує авторський вибір концептуальних пріоритетів і формує індивідуально-авторську картину світу в художньому творі, яка визначається естетичними домінантами письменника» [3, с. 30]. Більшість текстових концептів є ідіоконцептами, тобто ментальними сутностями, створеними художньо-образною свідомістю автора. До вивчення текстових концептів (індивідуальних і колективних) зверталися В. Ніконова, О. Цапок, Е. Мінаєва, О. Скідан, В. Ніколаєва, Ю. Дем'янова, О. Маслій, Т. Монахова, І. Рогальська, С. Радзівська, Г. Каратаєва, О. Троць, О. Задорожна, Л. Ткаченко, А. Піколова, В. Яковлева та ін.

Формулювання цілей статті. Ми поставили собі за мету, аналізуючи мовне вираження текстового концепту *Україна*, проникнути в художню картину світу Т. Шевченка та В. Стуса, щоб розкрити світоглядні позиції поетів, віднайти в них спільні емоційно-психологічні складові.

Як основний метод дослідження обирали описовий, за допомогою якого представили мовні експлікатори концептуального змісту. Для визначення ознак концепту *Україна* в мовно-мисленнєвому просторі Т. Шевченка й В. Стуса скористалися методом компонентного аналізу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Тарас Шевченко й Василь Стус – два лицарі духу. Життя кожного з них є взірцем подвигу поета, громадянина, патріота. У часовому просторі між ними більше ста літ, але їхні серця об'єднала одна свята любов і один пекучий біль – Україна.

Т. Шевченко й В. Стус писали свої твори на відстані у сто двадцять чотири роки, майже у два людських життя, проте концепт *Україна* в їхніх мовно-концептуальних картинах світу має багато спільних емоційно-образних й оцінних ознак.

Т. Шевченко жив у XIX столітті в царській Росії, самодержавній імперії, яка заперечувала саме існування українців як нації та української мови. В. Стус народився у XX столітті громадянином країни, яка проголосила себе першою в історії людства державою трудового народу, але так само, щоправда більш витончено, нищила все, що звалось українським. Поетів об'єднала боротьба з ідеологіями двох диктатур, різних за своєю природою й походженням, але однакових за кінцевою метою – імперським володарюванням не тільки над географічними просторами, а насамперед над думками й душами людей. Т. Шевченко й В. Стус мріяли бачити свою Батьківщину вільною від духовного, національного, культурного поневолення.

Обидва поети – селянські сини. Вони щиро захоплювалися красою рідної землі, образ якої збергли у своїх серцях і взяли з собою в чужі краї як талісман. У поезіях Тараса Шевченка Україна постає в ніжно-пастельних пейзажних замальовках краєвидів її центральної частини: *Сонце гріє, вітер віє з поля на долину, над водою гне з вербою Червону калину; На калині одиноке Гніздечко гоїдає...* (Т. Шевченко «На вічну пам'ять Котляревському»). *Дивлюся, аж світає, Край неба палає, Соловейко в темнім гаї Сонце зустрічає. Тихесенько вітер віє, Степи, лани мріють, Меж ярми над ставами Верби зеленіють... І все то те, вся країна, Повита красою, Зелене, вмивається Дрібною росою...* (Т. Шевченко «Сон» (У всякого своя доля...)). *Із хмари тихо виступають Обрив високий, гай, байрак; Хатки біленькі виглядають, Мов діти в білих сорочках У піжмурки в яру гуляють, а долі сивий наш козак Дніпро з лугами виграє...* (Т. Шевченко «Сон» (Гори мої високі...)). *І місяць з зорями сіяє, І соловейко на калині То затихав, то щибетав, святого Бога вихваляв; І все то, все то в Україні!* (Т. Шевченко, Там само). *Здається – кращого нема Нічого в Бога, як Дніпро Та наша славна країна...* (Т. Шевченко «І виріс я на чужині...»).

У спогадах Василя Стуса рідний край асоціюється з розлогим донецьким степом, над яким безкрає небо стікає в зелені хвилі ковили: *Те безбереге небо степове, пропахле полином і чебрецями, і маків червінню й суріпок медом, і ковилевим шурхотом століть, мене малого вчило* (В. Стус «Те безбереге небо степове...»). *Отой ковил, та репана земля, ті приярки і переліг і взір'я, моє дитинство, мій донецький степ...* (В. Стус «І глянув я – і ось кінч білий...»). *Коли благословлялося на світ мені, малому, коли найперші кроки – від призьби до воріт – робив несміло, з причілка квітли рожі, поранкове зернистими туманами омите вставало сонце, вуличка курна мені всміхалась, і гуділи дзвони* (В. Стус «Коли благословлялося на світ...»). *Зелені села, білі городи і синь ріка і голуба долина і золота, як мрія, Україна – ще не зникайте!* (В. Стус «На тихі води і на ясні зорі...»). *Неосяжна осонцена днина, і собором дзвінким Україна написалась на мурах тюрми* (В. Стус «На колимським морозі калина...»). *Земле моя! Красо моя! Вкраїно!* (В. Стус «Я чую – враз зірвуся...»). *Яка ж ти, земле, гарна...* (В. Стус «Отож мені насилася вода»).

І Т. Шевченку, і В. Стусу до душі українське село – осередок й оберіг прадавньої етнокультури українців: *І верби, і тополі, і вітряки на полі, І долом геть собі село Понад водою простяглося* (Т. Шевченко «Княжна»). *Опойняла задума, замела, що приберіг гоїдучий обрій рідного села і свій поріг* (В. Стус «Прошаю вас, лихі кати мої...»).

Обидві імперії – як царська, так і більшовицька – в однаковий спосіб виявили свій панічний страх перед правдивими словами поетів, заславши непокірних у безлюдні краї. Закинуті в пустині, Т. Шевченко й В. Стус з боєм переживали розлуку з Україною: *І ніби сам перелечу Хоч на годину на Вкраїну, На неї гляну, подивлюсь, І, мов добро кому зроблю, Так любо серце одпочине. А все-таки її люблю, Мою Україну широку...* (Т. Шевченко «Хіба самому написати...»). *Україно, тебе вже не видно – ні тополь твоїх, ні ду-*

бів. За Михайлівським хутором, рідна, я надовго тебе загубив (В. Стус «Глухо сосни скриплять на світанні...»).

Лицарську вірність Україні, синівську любов до Батьківщини – матері у світобаченні як Т. Шевченка, так і В. Стуса не заступило розуміння її слабкості, безпорадності: *Я так її, я так люблю Мою Україну убогу...* (Т. Шевченко «Сон» (Гори мої високі)). *І даленіе дальня Україна – ошукана, оспала, нависна* (В. Стус «Неначе стріли, випущені в безліт...»).

Болючою раною на серці і Т. Шевченка, і В. Стуса ятриться усвідомлення відсутності в української нації держави, національного рабства українців – нащадків історичної звитяги тих славних часів, коли *«Шаблюкою воронованою, виплеканою вогнем, Україна тягнулась кронами до неба»* (В. Стус «Шаблюкою воронованою»). Про це суспільне лихо – відсутність держави на національній основі – поети говорять повсякчас, зокрема вдаючись до лаконічних, проте надзвичайно змістовних фраз, побудованих на антитезі: *«На нашій славній Україні, На нашій – не своїй землі»* (Т. Шевченко «Мені однаково, чи буду...»). *«Що чуже – то наше. А що наше – нам же й чуже»* (В. Стус «Але хто поверне»).

Причину історичної трагедії української нації Т. Шевченко вбачав у громадянській пасивності українців та відсутності національної самосвідомості: *Всі оглухли – похилились В кайданах... байдуже...* (Т. Шевченко «Гоголю»); *Доборолась Україна До самого краю. Гірше ляха свої діти Її розпинають...* (Т. Шевченко «І мертвим, і живим, і ненародженим землякам моїм в Україні і не в Україні мое дружнє посланіє»). *А меж ними і землячки Де-не-де прогледяють. По-московськи так і ріжуть, Сміються та лають Батьків своїх.... Україно! Україно! Оце твої, Твої квіти молодії, Чорнилом политі, Московською блекотою В німецьких теплицях Заглушені! Плач, Україно! Бездітна вдовице!* (Т. Шевченко «Сон» (У всякого своя доля)). В. Стус пов'язував суспільно-історичні біди українського народу з його надмірною добротою: *Ми, добротою хорі, до неба возмоглись, там наша Україна, котра не знає грат, а притиску, а кпини, а помсти – й востократ...* (В. Стус «Отак і вікувати...»). Однак тут же поет цілком справедливо зауважує про одвічні людські цінності, сповідувані українцями: *воля – «не знає грат», миролюбність – «не знає... помсти»*.

В. Стус неодноразово підкреслює багатовіковий поступ українців, позначений розвитком, духовним та культурним зростанням. Образ неба символізує потяг до вищого, кращого і є переконливим свідченням довготривалої боротьби за самоствердження, державність, визначення суверенності серед великих націй світу. Крім того, поет, опираючись на історичне минуле, наголошує на надзвичайно важливій деталі – усвідомленні українцями свого становища. Ідея сили нації знаходить свій подальший розвиток у рядках поезії *«Внизу Україна, немов водовир...»*. Цей вислів якнайкраще характеризує суспільне становище українського народу в радянській державі – внизу, під більшовицькою владою. Порівнюючи простий люд з водовиром, В. Стус надає цьому слову символічного змісту. У ментальності українців вода – це творець усього сушого, одна

з основних стихій, що утворила Всесвіт. Гадаємо, що В. Стус переконливо вважав справжньою силою тільки народ, який через власну довірливість та необачність дозволив витворитися тоталітаризму, але силою свого духу він зможе знищити цей ненависний режим. Народний наступ, немов справжній вир, затягне в себе катів України, припинить антилюдську сутність комуністичної диктатури. Час «*як понесе з України У си-неє море Кров ворожу*» (Т. Шевченко «Заповіт»). «*І повіє огонь новий З Холодного Яру*» (Т. Шевченко «Холодний Яр») передбачав і Т. Шевченко.

Свій поетичний образ України В. Стус збагачує акцентами на духовному й патріотичному зростанні, самоудосконаленні нації: *Та виростають з личаків, із шаровар, з курної хати, раби зростають до синів своєї України – матері...* (В. Стус «Сто років, як сконала Січ...»). Асоціація образу України з образом матері підкреслює цінність отчого краю, про суверенність якого повинен дбати кожен українець. Використовуючи пари слів «*раби – сини*» та «*хата – Україна*», В. Стус звертає увагу на еволюцію мислення українців. Саме вчорашні раби сьогодні усвідомлюють себе синами свого народу, а колишня хата, як символ отчого краю, уособлює Батьківщину. Ідея переможного завершення багатовікової боротьби з національним поневоленням звучить і в поезіях Т. Шевченка: *І повіє огонь новий З Холодного Яру* (Т. Шевченко «Холодний яр»). *І оживе добра слава, Слава України* (Т. Шевченко «І мертвим, і живим, і ненародженим землякам моїм в Україні і не в Україні мое дружнє посланіє»).

Поети-борці вірили в історичну місію України постати з руїн могутньою державою. Ця віра надзвичайно потужно звучить у поезіях Т. Шевченка: *Не смійтеся, чужі люде! Церков-домовина Розвалиться і з-під неї Встане Україна. І розвіє тьму неволі, Світ правди засвітить, І помоляться на волі Невольничі діти!..* (Т. Шевченко «Стоїть в селі Суботові...»). *Колись Бог нам верне волю, Розіб'є неволю* (Т. Шевченко «Псалми Давидові»).

В. Стус не настільки радикальний у своїх прогнозах, хоч і переконаний у тому, що «*Та є ще люлька і шабляка, ще є пістоль і довгий спис*» (В. Стус «Сиджу надвечір – при багатті...»). *І тільки Україна, ставши тінню, ще творить всесвіт з вікових руїн* (В. Стус «Синочок спить, порозметавши ручки»). *Моя Україна не вищула од прагнення жить* (В. Стус «Моя Україна забула»). Невід'ємний фактор майбутнього національного звільнення України Великий Кобзар

бачив у здобутті державності: *...а в степах України – О Боже мій милий – блисне булава* (Т. Шевченко «Гайдамаки»).

Попри досить сумну свою сучасність, у майбутнє поети дивилися з оптимізмом, з доброю надією й упевненістю, що рідний народ відновить історичну славу, здобуде національне та соціальне звільнення й закликали його до активних дій: *Наша дума. Наша пісня Не вмере, не загине... От де, люде. Наша слава, Слава України!* (Т. Шевченко «До Основ'яненка»). *...вставайте, Кайдани порвіте І вражою злою кров'ю Волю окропіте* (Т. Шевченко «Заповіт»). *Україно! Прорвися устами, прорвися чолом і руками, очима прорвися!* (В. Стус «Передсвітання»).

Висновки й перспективи. Попри належність Т. Шевченка і В. Стуса до різних суспільних формацій, зміст концепту Україна в індивідуально-авторських картинах світу обох поетів визначають спільні емоційно-образні й оцінні ознаки цього ключового для них мовно-ментального конструкту. Серед образних концептуальних ознак помітно виділяються такі: Україна-мати, асоціювання України сільськими пейзажами, селянська хата як символ рідного краю, важке переживання вимушеної розлуки з Батьківщиною. Оцінні концептуальні ознаки переважно зосереджені на осмисленні причин відсутності державності й національному поневоленні українського народу російською монархією і російським більшовизмом: громадянська пасивність, відсутність національної самосвідомості у значній частини українців, надмірна доброта. Об'єднує обох поетів-мислителів висока оцінка історії національно-визвольних змагань й поетизація героїки звитяжної боротьби у минулому, віра в духовне й патріотичне відродження нації, упевненість в історичній місії українців постати з руїн могутньою державою й відновити свою історичну славу. Т. Шевченко й В. Стус підкреслювали, що одвічними цінностями українців є миролюбність і прагнення до волі, й не полишали надії, що сила духу перекоже й спонукає народ на повстання, були переконані в його успіху, що приведе до визволення та культурного розвою України на етнічній основі.

Подальше вивчення й осмислення цілісної концептосфери художньої картини світу як Т. Шевченка, так і В. Стуса сприятиме формуванню національної ідеї у ментальному просторі сучасних українців і тому є перспективним і надзвичайно важливим.

Список літератури:

1. Гумбольдт В. Избранные труды по языкознанию / Пер. с нем; под ред. и с предисл. Г.В. Рамишвили. Москва : Прогресс, 1984. 396 с.
2. Іващенко В. Концептуальна репрезентація фрагментів знання в науково-мистецькій картині світу (на матеріалі української мистецтвознавчої термінології) : Монографія. Київ : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2006. 328 с.
3. Никонова В.Г. Проблема інтерпретації художественного тексту: поетико-когнитивний аналіз. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. № 838. Серія : «Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов». Харків, 2009. Вип. 57. С. 28–33.
4. Потєбня А.А. Мысль и язык. Київ : СИНТО, 1993. 192 с.
5. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми [підручн.]. Полтава : Довкілля, 2008. 712 с.
6. Стус В. Вибрані твори. Донецьк : ТОВ ВКФ «БАО», 2008. 352 с.
7. Шевченко Т. Кобзар. Київ : Дніпро, 1974. 622 с.

References:

1. Gumbol'dt V. (1984). Izbrannyye trudy po yazykoznaniiu [Selected Works on Linguistics]. (G.V. Ramishvili Trans., Ed.). Moskva : Progress. (in Russian)
2. Ivashchenko V.L. (2006). Kontseptual'na reprezentatsiya frahmentiv znannya v naukovo-mystets'kiy kartyni svitu (na materia li ukrayins'koyi mystetstvoznachoyi terminolohiyi) Monohrafiya. [Conceptual representation of the fragments of knowledge in the scientific-artistic world picture (on the material of Ukrainian art terminology) Monograph.]. Kyiv : Vydavnychyy Dim Dmytra Buraho. (in Ukrainian)
3. Nikonova V.G. (2009). Problema interpretatsii khudozhestvennogo teksta: poetiko-kognitivnyy analiz [The problem of the interpretation of a literary text: poetic-nogic analysis]. *Visnyk Kharkiv National University Imeni V.N. Karazina. Seria: «Romano-German philology. The technique of "earth moving"». Kharkiv, vol. 57, no. 838, pp. 28–33.*
4. Potebnya A.A. (1993). Mysl' i yazyk.[Thought and language]. Kyiv : SINTO. (in Ukrainian)
5. Selivanova O.O. (2008). Suchasna linhvistyka: napryamy ta problemy [pidruchn.]. [Modern Linguistics: Directions and Problems [book.]]. Poltava : Dovkillya. (in Ukrainian)
6. Stus V. (2008). Vybrani tvory [Selected Works]. Donetsk : TOV VKF «BAO». (in Ukrainian)
7. Shevchenko T. (1974). Kobzar [Kobzar]. Kyiv : Dnipro. (in Ukrainian)